

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Oktawian Nawrot (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Elżbieta Karska

Radosław Jeż (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa Banku spółki akcyjnej z siedzibą w W.

przeciwko Z. G. i H. G.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 21 stycznia 2025 r.,

skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku z 14 września 2017 r. sygn. II Nc 129/17:

- 1. uchyla zaskarżony nakaz zapłaty w całości i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Gliwicach do ponownego rozpoznania;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania przed Sądem Najwyższym wywołane wniesioną skargą nadzwyczajną.**

UZASADNIENIE

Nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z 14 września 2017 r., sygn. II Nc 129/17, Sąd Okręgowy w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku nakazał Z. G. i H. G., aby zapłacili powodowi solidarnie kwotę 61 862,98 CHF z odsetkami umownymi w wysokości zmiennej stopy procentowej, stanowiącej czterokrotność obowiązującej stopy kredytu lombardowego NBP, wynoszące na dzień wniesienia pozwu 10% w stosunku rocznym z ograniczeniem ich wysokości do odsetek maksymalnych za opóźnienie na podstawie art 481 § 2¹ k.c., od dnia 8 czerwca 2017 r. do dnia zapłaty, kwotę 5470,61 CHF tytułem odsetek umownych za okres od 15 marca 2016 r. do 7 czerwca 2017 r., oraz kwotę 3007,00 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu albo wniesli w tym terminie zarzuty.

W uzasadnieniu wskazano, że nakaz zapłaty wydano w oparciu o twierdzenia pozwu i wyciąg z ksiąg bankowych, z którego wynikało, że na dzień 7 czerwca 2017 r. wymagalne solidarne zadłużenie pozwanych z tytułu umowy Kredyt Hipoteczny MIX w CHF nr [...] wynosi 67 333,59 CHF, na które składają się należność główna w wysokości 61 862,98 CHF oraz odsetki za okres od 15 marca 2016 r. do 7 czerwca 2017 r. Podstawą orzeczenia był art. 485 k.p.c.

Skargą nadzwyczajną z 25 kwietnia 2023 r. Prokurator Generalny, z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, albowiem wydany nakaz zapłaty doprowadził do naruszenia zasady ochrony konsumentów jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi przejawiającej się w ochronie przed zawarciem i skutkami umów zawierających klauzule godzące w równowagę kontraktową stron i ustanawiające zobowiązania konsumenta w sposób radykalnie nieadekwatny do wzajemnych świadczeń przedsiębiorcy i ponoszonych przez niego kosztów, co skutkowało bezpodstawnym wzbogaceniem przedsiębiorcy, zaskarżył nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku w sprawie o sygn. II Nc 129/17 z 14 września 2017 r. w całości.

Zaskarżonemu orzeczeniu Prokurator Generalny zasadzie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2021, poz. 1904 ze zm.; dalej: „u.SN”) zarzucił:

- I. naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78, poz. 486 ze zm.; dalej: „Konstytucja RP”), a mianowicie zasady praworządności, sprawiedliwości proceduralnej, a także prawa do rzetelnej procedury, zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz zasady pewności i bezpieczeństwa prawnego, zasady ochrony konsumenta jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi wynikających z art. 2, 45 ust. 1 i 76 Konstytucji poprzez orzeczenie wiarygodności wynikającej z zawartej przez pozwanych z Bank S.A. w dniu 29 listopada 2007 r. umowy kredytu hipotecznego MIX w CHF nr [...] bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy oraz poprzez wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym bez właściwej weryfikacji stosunku podstawowego, w oparciu o załączone do pozwu dokumenty w postaci wyciągu z Ksiąg Bankowych z 7 czerwca 2017 r. nr [...] wystawionego przez Bank S.A. z których nie wynikało, by dochodzone pozwem roszczenie było udowodnione i tym samym zachodziły podstawy do stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu zapłaty i skierowania sprawy do rozpoznania na rozprawie;
- II. rażące naruszenie prawa materialnego, tj. art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385¹ § 3 k.c., polegające na jego niezastosowaniu przez Sąd Okręgowy w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku w wyniku zaniechania zbadania istoty sprawy (treści umowy między przedsiębiorcą i konsumentami), a w konsekwencji niezbadanie z urzędu abuzywności klauzul zawartych w umowie kredytu hipotecznego MIX w CHF nr [...] zawartego przez pozwanych z Bank S.A. w dniu 29 listopada 2007 r., prowadzącego ostatecznie do odmowy przyznania ochrony uprawnionym konsumentom;

- III. rażące naruszenie prawa materialnego art. 58 § 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie, wyrażające się w nieprzeprowadzeniu badania, czy umowa kredytu jest ważna, jeżeli dokona się z niej eliminacji klauzul niedozwolonych zgodnie z treścią 385¹ § 1 k.c., gdyż w momencie wydania orzeczenia Sąd oparł się wyłącznie na twierdzeniach banku wyrażonych w pozwie i wyciągu z Ksiąg Bankowych, natomiast nie dokonał analizy zawartej pomiędzy stronami umowy kredytu hipotecznego MIX nr [...] z dnia 29 listopada 2007 r., której powód nie przedłożył wraz z pozwem pod kątem występujących w niej klauzul abuzywnych, do czego zobowiązany był z urzędu;
- IV. rażące naruszenie przepisów prawa procesowego – art. 485 § 3 w zw. z art. 486 w zw. z art. 201 w zw. z art. 202 k.p.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie, co skutkowało orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym wierzytelności wynikającej z zawartej przez pozwanych z Bank S.A. w dniu 29 listopada 2007 r. umowy kredytu hipotecznego MIX w CHF nr [...], bez właściwej weryfikacji stosunku podstawowego, w oparciu o załączone do pozwu dokumenty w postaci wyciągu z Ksiąg Bankowych z 7 czerwca 2017 r. nr [...] wystawionego przez Bank S.A. z których nie wynikało, by dochodzone pozwem roszczenie było udowodnione i tym samym zachodziły podstawy do stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu zapłaty i skierowania sprawy do rozpoznania na rozprawie.

W oparciu o powyższe zarzuty Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym w dniu 14 września 2017 r. w sprawie o sygn. II Nc 129/17 przez Sąd Okręgowy w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Rybniku z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, w tym postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Powód Bank spółka akcyjna z siedzibą w W., zastępowany przez profesjonalnego pełnomocnika, w odpowiedzi na skargę nadzwyczajną z 22 sierpnia 2023 r. wniósł o oddalenie skargi nadzwyczajnej w całości oraz o zasądzenie od

strony pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz kosztów opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Przystępując do merytorycznego badania skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy w pierwszej kolejności ustala, czy doszło do naruszenia którejś z przesłanek szczególnych określonych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN i wskazanych w skardze nadzwyczajnej, a jeśli tak, to czy w celu zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej konieczne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej. *A contrario* samo naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej nie stanowi racji wystarczającej dla usunięcia z obrotu prawnego zaskarżonego orzeczenia. Konstruując art. 89 § 1 u.SN ustawodawca posłużył się zwrotem „o ile”, który uniemożliwia realizację zasadniczego celu instrumentu jakim jest skarga nadzwyczajna, bez zaistnienia okoliczności wskazanych w przesłankach szczególnych, nawet jeśli za powyższym przemawiałyby fundamentalne racje aksjologiczne związane z istotą demokratycznego państwa prawnego.

Wniesienie skargi nadzwyczajnej jest dopuszczalne po wyczerpaniu dostępnych środków zaskarżenia (art. 89 § 1 u.SN). Ustawa przewiduje ponadto ściśle określony krąg podmiotów uprawnionych do jej wniesienia (art. 89 § 2 u.SN).

Zgodnie z art. 494 § 2 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym w dniu wydania nakazu), nakaz zapłaty, przeciwko któremu w całości lub w części nie wniesiono skutecznie zarzutów, ma skutki prawomocnego wyroku.

Zaskarżony nakaz zapłaty wydany przez Sąd Okręgowy w Gliwicach, wobec jego prawidłowego doręczenia pozwanym i braku jego zaskarżenia, uprawomocnił się z dniem 16 października 2017 r., co z kolei potwierdza zarządzenie sędziego referenta z 3 listopada 2017 r. znajdujące się na k. 46 akt sprawy II Nc 129/17, dlatego też nie przysługuje od niego żaden inny środek zaskarżenia (wyrok Sądu Najwyższego z 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19).

Skarga nadzwyczajna od prawomocnego nakazu zapłaty z 14 września 2017 r. Sądu Okręgowego w Gliwicach wniesiona została przez legitymowany podmiot w terminie określonym ustawą.

2. Oceniając przesłanki szczególne skargi nadzwyczajnej, w pierwszej kolejności wskazać należy, że Prokurator Generalny zarzucił zaskarżonemu nakazowi zapłaty naruszenie zasady praworządności, sprawiedliwości proceduralnej, a także prawa do rzetelnej procedury, zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz zasady pewności i bezpieczeństwa prawnego, zasady ochrony konsumenta jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi wynikających z art. 2, 45 ust. 1 i 76 Konstytucji.

Zauważyć należy, że Prokurator Generalny wpierw wymienia konglomerat naruszonych w jego ocenie zasad i praw konstytucyjnych, następnie zaś wskazuje zbiór przepisów Konstytucji, a na koniec powołuje sposób w jaki miało dojść do uchybienia normom konstytucyjnym. Postępowanie takie jest nieprawidłowe i w przyszłości skutkować może uznaniem zarzutu za bezzasadny całości lub w części. Właściwym postępowaniem jest wpierw wskazanie naruszonej zasady lub prawa, następnie wskazanie przepisu Konstytucji, w którym zasada lub prawo zostało ujęte oraz przytoczenie okoliczności w jakich doszło do naruszenia konstytucyjnej zasady lub prawa, a na sam koniec należyte uzasadnienie zarzutu. Choć może zaistnieć sytuacja, w której jedno naruszenie może dotyczyć kilku zasad i praw konstytucyjnych, to jednak będą to sytuacje wyjątkowe. Powołanie zaś zbioru zasad i zbioru przepisów, bez ich bezpośredniego powiązania, stwarza zaś ryzyko ich niewłaściwego uzasadnienia, z czym częściowo mamy do czynienia w przedmiotowej sprawie.

W poddanej pod rozstrzygnięcie sprawie pojedynczy opis wskazywanego przez skarżącego uchybienia Sądu Okręgowego powiązany został z szeregiem zasad i praw konstytucyjnych, jakie w ocenie skarżącego zostały naruszone oraz wymienieniem kilku przepisów Konstytucji. Przy czym w zakresie zarzutu naruszenia zasady praworządności, uzasadnienie skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego milczy w jaki sposób miałoby dojść do powyższego naruszenia i czym ono skutkowało. Z tej też przyczyny omawiany zarzut należy uznać

za bezzasadny. W braku jakiegokolwiek uzasadnienia podnoszonego przez skarżącego uchybienia Sądu Okręgowego w Gliwicach niemożliwa jest kontrola Sądu Najwyższego zarzutu naruszenia zasady praworządności. Opisane naruszenie, jak również uzasadnienie zarzutu naruszenia zasady sprawiedliwości proceduralnej, a także prawa do rzetelnej procedury, zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz zasady pewności i bezpieczeństwa prawnego nie korespondują ze sobą.

W ocenie Sądu Najwyższego skarżący bezzasadnie zarzucił również naruszenie sformułowanej w art. 2 Konstytucji RP zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz zasady pewności i bezpieczeństwa prawnego, jako składowych zasady demokratycznego państwa prawnego. Przypomnieć bowiem należy, że – jak wielokrotnie wskazywał Sąd Najwyższy – naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej lub bezpośrednio wywodzonych z niej praw nie może stanowić uzasadnionego zarzutu w ramach pierwszej podstawy szczególnej skargi nadzwyczajnej. Wynika to z treści art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, zgodnie z którym podstawą skargi nadzwyczajnej może być naruszenie zasad lub wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji RP. Chodzi, wobec tego o zasady, które są „określone” (wskazane) w przepisach Konstytucji RP, a nie takie, które zostały „wywiedzione” z art. 2 Konstytucji RP (spośród wielu zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 19 grudnia 2023 r., II NSNc 338/23; 27 stycznia 2021 r., I NSNc 147/20; 31 sierpnia 2021 r., I NSNc 82/20; 8 grudnia 2022 r., I NSNc 575/21; 24 maja 2023 r., II NSNc 127/23).

Niezależnie od powyższego wskazać należy, że przyjęta *a priori* przez skarżącego interpretacja pierwszej przesłanki szczególnej skargi nadzwyczajnej prowadzi do nadmiernego rozszerzenia zakresu możliwych do sformułowania zarzutów, umożliwiając oparcie jej na szerokim i niedookreślonym zbiorze zasad pochodnych, wywiedzionych przez Trybunał Konstytucyjny i teorię prawa konstytucyjnego z art. 2 Konstytucji RP. Taka wykładnia godzi w istotny komponent prawa do sądu, jaką jest stabilność orzeczeń, przecząc wyjątkowemu charakterowi skargi nadzwyczajnej jako środka prawnego, mającego zastosowanie w szczególnych sytuacjach popełnienia przez sąd rażących lub oczywistych

uchybień (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 19 grudnia 2023 r., II NSNc 338/23; 27 stycznia 2021 r., I NSNc 147/20; 31 sierpnia 2021 r., I NSNc 82/20; 8 grudnia 2022 r., I NSNc 575/21; 24 maja 2023 r., II NSNc 127/23).

W ramach pierwszego zarzutu, w ocenie Sądu Najwyższego Prokurator Generalny prawidłowo i zasadnie powiązał natomiast opisane naruszenie z zasadą ochrony konsumenta jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą oraz art. 76 Konstytucji RP, jednakże jedynie w zakresie braku zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy. Z art. 76 Konstytucji RP wynika bowiem obowiązek zapewnienia właściwej ochrony konsumentów, który spoczywa na każdym organie i instytucji, której właściwość obejmuje sprawy dotyczące konsumentów, w tym na sądach. Stanowisko to znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, zgodnie z którym art. 76 Konstytucji RP wyraża zasadę konstytucyjną zobowiązującą władze publiczne, w tym również sądy powszechne, do podejmowania działań mających na celu ochronę konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Przepis ten powinien być uwzględniany zarówno przez ustawodawcę na etapie stanowienia prawa, jak i przez sądy powszechne, w procesie jego stosowania i dokonywania jego wykładni (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 21 kwietnia 2004 r., K 33/03; 13 września 2005 r., K 38/04; 17 maja 2006 r., K 33/05; 13 września 2011 r., K 8/09).

Zakres ochrony konsumentów przewidziany w art. 76 Konstytucji RP jest uregulowany szczegółowo na poziomie ustawowym. Na podstawie art. 9 Konstytucji RP, dla wyznaczenia standardów tej ochrony mają także zastosowanie przepisy Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE C 202 z 7 czerwca 2016 r.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że zakres ochrony konsumentów wynikający z art. 76 Konstytucji RP należy oceniać z uwzględnieniem zasad i wymagań prawa unijnego, z uwagi na zakres implementowania regulacji unijnych dotyczących prawa konsumenckiego do krajowego porządku prawnego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 29 czerwca 2021 r., I NSNc 115/21; 15 grudnia 2021 r., I NSNc 67/21; 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21 wraz z powołanym tam orzecznictwem).

Szczególne znaczenie dla ochrony konsumentów ma Dyrektywa Rady nr 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. UE L 1993, poz. 95, s. 29, dalej: „Dyrektywa 93/13”). Artykuł 7 ust. 1 i motyw 24 Dyrektywy 93/13, nakładają bowiem na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia skutecznych środków, mających na celu zapobieganie stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Jednocześnie podkreślić należy, że zgodnie z art. 3 ust. 1 Dyrektywy 93/13 warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczną nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków ze szkodą dla konsumenta.

Określenie „konsument” użyte w art. 76 Konstytucji RP ma charakter autonomiczny i nie może być ograniczane do denotacji wyznaczonej treścią art. 22¹ k.c. Jak bowiem podkreślił Trybunał Konstytucyjny norma art. 76 Konstytucji RP zapewnia ochronę „wszelkim podmiotom, w szczególności osobom fizycznym” mającym słabszą pozycję wobec profesjonalnego podmiotu (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 2 grudnia 2008 r., K 37/07; 13 września 2005 r., K 38/04). Natomiast zgodnie z treścią art. 22¹ k.c. za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Analogicznie art. 2 lit. b) Dyrektywy 93/13 stanowi, że „konsument” oznacza każdą osobę fizyczną, która w umowach objętych dyrektywą działa w celach niezwiązanych z handlem, przedsiębiorstwem lub zawodem.

W rozpoznawanej sprawie, z treści pozwu nie wynika, iż umowa kredytu została zawarta w związku z prowadzeniem przez pozwanych – osoby fizyczne działalności gospodarczej lub zawodowej, dlatego też nie ulega wątpliwości, że pozwanym przysługuje status konsumenta w świetle brzmienia art. 76 Konstytucji RP.

W ocenie Sądu Najwyższego, w przypadku nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, gdy pozwanym jest konsument, czynności sądu nie ograniczają się jedynie do badania warunków formalnych pozwu i dołączonych do niego dokumentów. Jakkolwiek w pierwszym etapie postępowania nakazowego, rola sądu

sprowadza się do oceny złożonych dokumentów wymaganych, zaś w drugim etapie, czyli po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty, sąd jest zobligowany do zbadania zarzutów podnoszonych przez pozwanych, tak wskazać należy, że tego rodzaju *modus operandi* stoi w sprzeczności z konstytucyjną zasadą ochrony konsumenta wynikającą z art. 76 Konstytucji RP, jak i gwarancjami wynikającymi z przywołanej wyżej Dyrektywy 93/13. Za utrwalony w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przyjmuje się pogląd, że organy wymiaru sprawiedliwości z urzędu dokonują oceny nieuczciwych postanowień umowy konsumenckiej (zob. wyrok z 21 kwietnia 2016 r., *Radlinger i Radlingerová*, C-377/14, pkt 77 i przywołane tam orzecznictwo).

Przypomnieć należy również, że Sąd Najwyższy uznał, że przepisy proceduralne ograniczające możliwość skorzystania przez konsumenta z przysługującej ochrony na gruncie prawa wspólnotowego, zezwalające na badanie treści konsumenckiego stosunku podstawowego wyłącznie w przypadku wniesienia zarzutów, nie realizowałyby celu prawa konsumenckiego, jakim jest realne wyrównanie pozycji stron umowy konsumenckiej (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 24 listopada 2021 r., I NSNc 66/21). Konsekwentnie przyjąć należy, że również w postępowaniu nakazowym opartym na wyciągu z ksiąg bankowych, w celu zapewnienia właściwej ochrony konsumentowi, sąd jest zobowiązany z urzędu zbadać, czy postanowienia uzgodnione między stronami mają nieuczciwy charakter.

Uzasadnienie zaskarżonego nakazu zapłaty nie pozostawia wątpliwości, że Sąd Okręgowy rozpoznając sprawę nie wziął pod uwagę okoliczności, że pozwani występują w charakterze konsumenta i w konsekwencji nie badał, czy postanowienia umowy kredytu mają nieuczciwy charakter. Z drugiej strony nie mógł tego uczynić, gdyż do pozwu nie dołączono umowy kredytu, na co zezwalały przepisy postępowania nakazowego i jedynie w kwestii rozważań pozostaje, czy Sąd nie powinien wezwać powoda do przedłożenia umowy kredytu zanim wydał zaskarżony nakaz zapłaty, co uznać należałoby za właściwe postępowanie. Nie ulega jednak wątpliwości, iż Sąd Okręgowy zastosował wprost przepisy

Kodeksu postępowania cywilnego, pomijając przepisy o ochronie konsumenta przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi.

Z uwagi na powyższe uznać należy, że sposób procedowania przez Sąd Okręgowy nie zapewnił realizacji celu, jakim jest ochrona konsumenta będącego w pozycji słabszej względem przedsiębiorcy. W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy wydając zaskarżony nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym naruszył wynikającą z art. 76 Konstytucji RP zasadę ochrony konsumentów, poprzez niezapewnienie pozwanym właściwej ochrony, o której mowa we wspomnianym przepisie Konstytucji.

3. Przechodząc do zarzutów rażącego naruszenia prawa, zarówno materialnego, jak i procesowego, zauważyć należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, iż do rażącego naruszenia prawa dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło w sposób oczywisty i bezspreczny wbrew treści normy prawnej, której wykładnia jednoznacznie pozwala przyjąć określony sposób rozwiązania sprawy, nie dając podstaw do zaakceptowania innych alternatywnych stanowisk (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 16 grudnia 2015 r., V KK 194/15). W wyroku z 6 grudnia 2016 r., IV KK 192/16, Sąd Najwyższy podkreślił zaś, że „naruszenie rażące to naruszenie wyraźne, bezsporne, bardzo duże, podstawowe, określenie «rażące» odnosi się do uchybień oczywistych, poważnych jaskrawych (...). Pod pojęciem rażącego naruszenia prawa należy, jak już zaznaczono, rozumieć takie sytuacje, w których doszło w sposób oczywisty i bezspreczny do naruszenia treści normy prawnej, gdy wykładnia jednoznacznie pozwala przyjąć określony sposób rozwiązania sprawy, nie dając podstawy do zaakceptowania innych alternatywnych stanowisk. (...) Wreszcie zaznaczyć trzeba, że przyjęcie jednej z możliwych i konkurencyjnych interpretacji przepisów, nawet wtedy, gdy przeważają poglądy odmienne w tej kwestii, nie oznacza, że Sąd, dokonując takiej wykładni, dopuszcza się rażącego naruszenia prawa, zwłaszcza wtedy, gdy swoje stanowisko wyczerpująco uzasadnia, przedstawiając argumenty, z którymi można się nie zgadzać, ale które znajdują oparcie w poglądach wyrażanych w piśmiennictwie. (...) Biorąc pod uwagę samodzielność jurysdykcyjną każdego sądu, raz jeszcze podkreślić trzeba, że przyjęcie jednego z konkurencyjnych, ale teoretycznie możliwych, rezultatów wykładni nie oznacza

z reguły rażącego naruszenia prawa, które mogłoby stanowić podstawę uwzględnienia kasacji”.

W orzecznictwie dotyczącym skarg nadzwyczajnych ponadto zwraca się uwagę na znaczenie naruszonego przepisu dla prowadzonego postępowania. Stosownie do powyższego Sąd Najwyższy w wyroku z 12 maja 2021 r., w sprawie I NSNc 53/21, stwierdził, że „[o] rażącym naruszeniu prawa może być mowa wówczas, gdy miało miejsce naruszenie przepisu o takim znaczeniu dla prawidłowego rozpoznania, a także rozstrzygnięcia sprawy i uczyniono to w taki sposób, iż mogło to mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia. (...) Ocena tego, czy doszło do rażącego naruszenia prawa, jest uzależniona od: wagi naruszonej normy, tj. jej pozycji w hierarchii norm prawnych, stopnia (istotności) jej naruszenia i skutków naruszenia dla stron postępowania”.

Oceniając, czy doszło do rażącego naruszenia prawa należy więc ustalić:

- 1) czy naruszenie prawa było ewidentne, możliwe do stwierdzenia *prima facie*, bez konieczności prowadzenia złożonych rozumowań, w szczególności wykładni prawa lub wnioskowań prawnych;
- 2) czy naruszenie dotyczyło przepisu istotnego z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy;
- 3) czy naruszenie prawa mogło mieć istotny wpływ na treść orzeczenia.

Negatywna odpowiedź na przynajmniej jedno z powyższych pytań prowadzi do wniosku, iż naruszenie prawa, jeśli nastąpiło, nie miało rażącego charakteru.

W rozpoznawanej sprawie zarzuty rażącego naruszenia prawa materialnego z uwagi na uchybienie art. 58 § 1 k.c. oraz art. 353¹ § 1 w zw. art. 385¹ § 3 k.c. poprzez ich niezastosowanie, w świetle przedstawionej przez skarżącego argumentacji, uznać należy za zasadne. Jak wskazano powyżej, Sąd Okręgowy rozpoznając sprawę nie wziął pod uwagę okoliczności, że pozwani występują w charakterze konsumenta i w konsekwencji nie badał, czy postanowienia umowy kredytu mają nieuczciwy charakter, a także czy umowa kredytu pozostaje ważna. W konsekwencji Sąd Okręgowy zastosował wprost przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, pomijając przepisy o ochronie konsumenta przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Podkreślić dodatkowo należy, że art. 385¹-385³ wprowadzone zostały do Kodeksu cywilnego ustawą z dnia 2 marca 2000 r.

o ochronie, niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (tekst jedn. Dz.U. 2012, poz. 1225), która implementowała przywołaną powyżej Dyrektywę 93/13. Sąd Najwyższy podkreśla, że w przypadku nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, gdy pozwanym jest konsument, czynności sądu nie mogą ograniczać się wyłącznie do badania warunków formalnych pozwu i dołączonych dokumentów – sąd powinien z urzędu dokonać oceny nieuczciwych postanowień umowy konsumenckiej i w konsekwencji zrealizować konstytucyjną zasadę ochrony konsumenta wynikającą z art. 76 Konstytucji RP, a także gwarancje wynikające z przywołanej Dyrektywy 93/13.

4. Nietrafnie z kolei skarżący zarzucił naruszenie w sposób rażący prawa procesowego, art. 485 § 1 w zw. z art. 486 w zw. z art. 201 k.p.c. w zw. z art. 202 k.p.c., a to na skutek błędnego sformułowania zarzutu. W przypadku art. 486 i 201 k.p.c. przepisy te zawierają niższe jednostki redakcyjne, zaś skarżący nie może poprzestać na wskazaniu samego artykułu, powinien uwzględnić również to, że przepis składa się z kilku paragrafów i precyzyjnie wskazać, naruszenie którego zarzuca.

Zgodnie z art. 95 pkt 1 u.SN w zakresie nieuregulowanym przepisami ustawy do skargi nadzwyczajnej, w tym postępowania w sprawie tej skargi, stosuje się w zakresie spraw cywilnych – przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego dotyczące skargi kasacyjnej, z wyłączeniem art. 398⁴ § 2 oraz art. 398⁹. Stosownie zaś do art. 398⁴ § 1 k.p.c., określającego wymagania konstrukcyjne skargi kasacyjnej, jako szczególnego środka odwoławczego, skarga kasacyjna powinna m.in. zawierać przytoczenie podstaw skargi kasacyjnej i ich uzasadnienie. Jednocześnie, zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego, obowiązek ten obejmuje wskazanie przepisu, który zdaniem skarżącego został naruszony, z oznaczeniem konkretnej jednostki redakcyjnej aktu normatywnego, czyli artykułu, a także, jeśli występują, pomniejszych jednostek redakcyjnych (z wielu zob.: wyrok Sądu Najwyższego z 9 marca 2022 r., I NKRS 14/22; postanowienia Sądu Najwyższego z: 29 maja 2019 r., II UK 217/18; 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; 26 marca 1997 r., II CKN 63/97). Przytoczenie podstawy skargi kasacyjnej musi być precyzyjne,

gdyż z uwagi na związanie sądu granicami podstaw skargi Sąd Najwyższy uwzględnia tylko te przepisy, które zostały wyraźnie wskazane w skardze kasacyjnej jako naruszone.

5. Sąd Najwyższy wyraźnie podkreśla, że przyczyną uchylecia zaskarżonego nakazu zapłaty, niezależnie od zarzutu naruszenia zasady wynikającej z art. 76 Konstytucji RP, nie jest jednoznaczne stwierdzenie abuzywności postanowień umowy zawartej między stronami, ale brak ich zbadania w toku postępowania nakazowego przed Sądem Okręgowym. W ocenie Sądu Najwyższego, w analizowanej sprawie z uzasadnienia zaskarżonego nakazu zapłaty nie wynika bowiem, aby Sąd *meriti* badał ważność i uczciwy charakter postanowień zawartej przez strony umowy. Tymczasem, w przypadku dochodzenia zapłaty na podstawie roszczeń wywodzonych z umowy zawartej z konsumentem, miał taką wyraźną powinność. Podkreślić ponownie należy, że brak przeprowadzenia badania treści umowy świadczy o niespełnieniu wymagań płynących z konstytucyjnej zasady ochrony konsumentów ujętej w art. 76 Ustawy Zasadniczej – ochrony takiej konsumentowi w tym przypadku nie zapewniono.

6. Oceniając zaistnienie przesłanki ogólnej skargi nadzwyczajnej wskazać należy, że do podstawowych zasad wywodzonych z zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej zaliczana jest zasada ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, a także bezpieczeństwa prawnego jednostki. W przypadku postępowania nakazowego skuteczna ochrona konsumenta powinna polegać na weryfikacji stosunku podstawowego (tu: postanowień umowy kredytu) pod kątem ochrony konsumenta przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Sąd Okręgowy, ograniczając się jedynie do oceny pozwu zawierającego żądanie wydania nakazu zapłaty i dołączonych dokumentów wymaganych przepisami, w oparciu, o które wydał zaskarżony nakaz zapłaty, bez zbadania stosunku podstawowego wiążącego strony postępowania, wyłącznie na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, nie wywiązał się z obowiązku wynikającego z art. 76 Konstytucji RP oraz z art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13. W ten sposób zaskarżony nakaz zapłaty naruszył podstawowe zasady i gwarancje konstytucyjne, składające się

na klauzulę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że praktyka wydawania nakazu zapłaty przeciwko konsumentowi, z pominięciem kontroli umowy, będącej źródłem stosunku podstawowego „będzie prowadzić do powstania mechanizmu obejścia Dyrektywy 93/13 i stanowić będzie strukturalne zagrożenie zbiorowych interesów konsumentów” (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 lipca 2021., I NSNc 179/20; 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 28 października 2020 r., I NSNc 22/20).

W związku z powyższym uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

7. Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 u.SN, uchylił zaskarżony nakaz zapłaty i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN.

[SOP]

[t.n]